

De la República a l'exili: els camins de les mestres

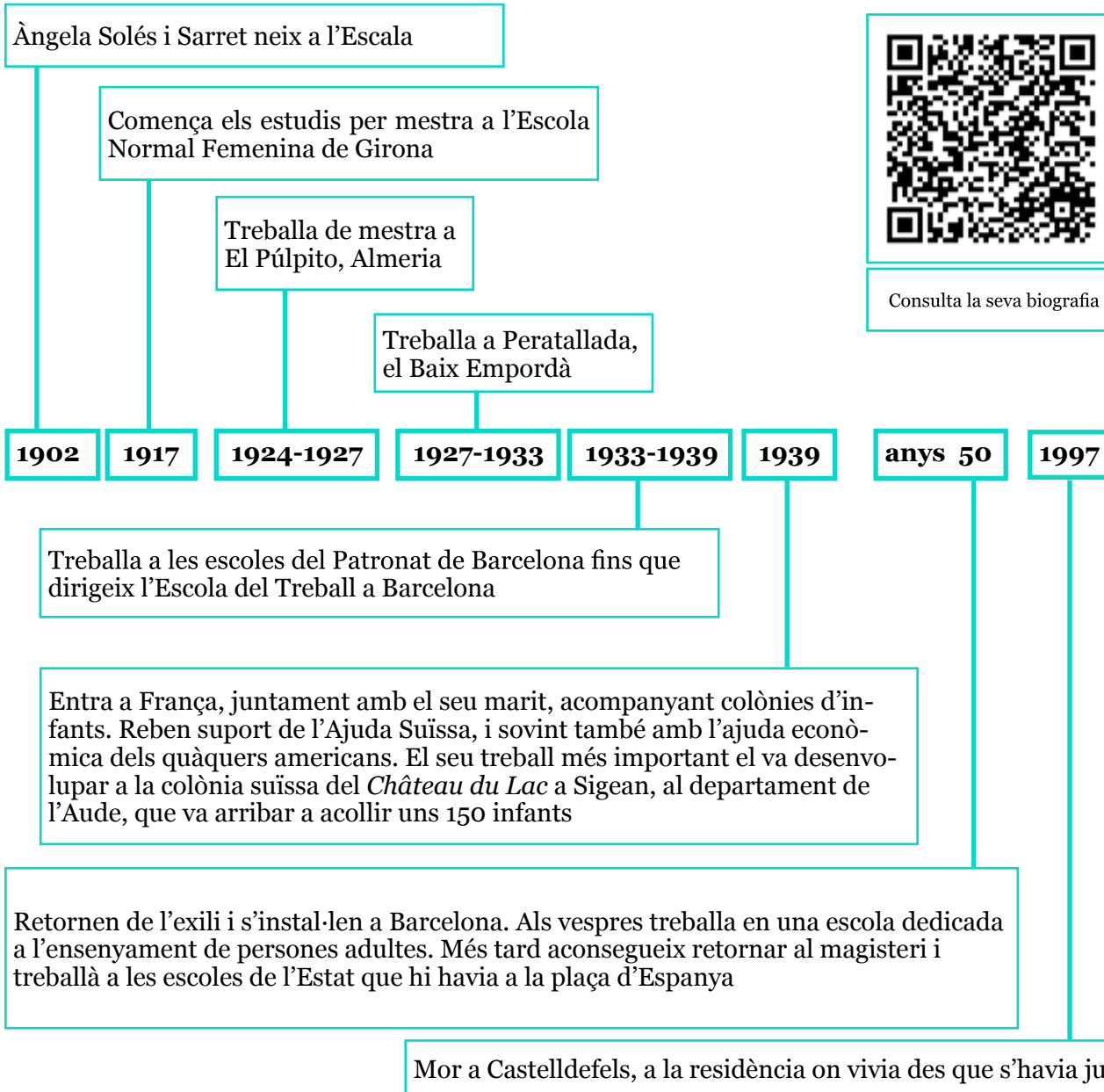
- **Adelina Cortina Benajas** (València, 1891 - Guadalajara (Mèxic), 1976)
- **Àngela Solés Sarret** (L'Escala, 1902 - Castelldefells, 1997)
- **Antònia Adroher Pascual** (Girona, 1913 - Banyuls (França), 2007)
- **Dolors Piera Llobera** (Puigverd d'Agramunt, 1910 - Santiago de Xile, 2002)
- **Elvira Godàs Vila** (Lleida, 1917 - Sant Adrià de Besòs, 2015)
- **Estrella Cortichs Viñals** (Gironella, 1902 - Barcelona, 1985)
- **Elisa Úriz i Pi** (Tafalla, 1893 - Berlín (Alemanya), 1979)
- **Hilda Agostini Banús** (Tarragona, 1890 - París (França), 1976)
- **Joana Colom Llach** (Garrigàs, 1899 - Pau (França), 1997)
- **Josefa Úriz i Pi** (Badostain, 1883 - Berlín (Alemanya), 1958)
- **Margalida Comas Camps** (Alaior, 1892 - Exeter (Anglaterra), 1972)
- **Natividad Yarza Planas** (Valladolid, 1872 - Tolosa (França), 1960)
- **Pepita Macau i Julià** (Palau-saverdera, 1914 - Barcelona, 2011)

Línies de vida elaborades per a l'exposició “De la República a l'exili: els camins de les mestres” a la Biblioteca del Campus Barri Vell de la Universitat de Girona del 07/03/2023 al 23/06/2023.

Més informació a DUGiDocs: <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/22658>

Àngela Solés Sarret

(L'Escala, 1902 - Castelldefells, 1997)

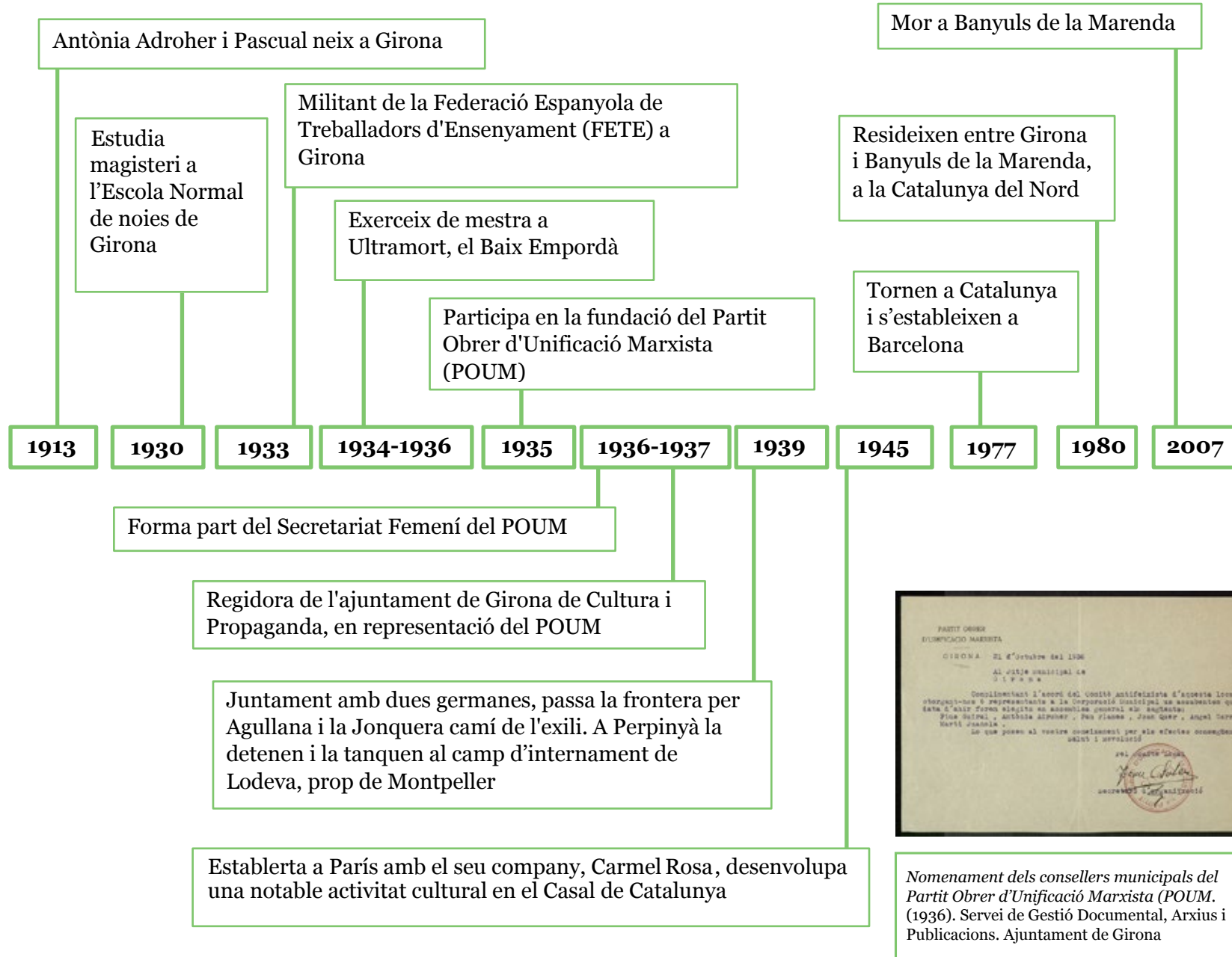
Consulta la seva biografia

Àngela Solés (segona a l'esquerra) al Castell de Larade de Tolosa (França). (1940). [Fotografia]. Fons Salomó Marquès.

Antònia Adroher Pascual

(Girona, 1913 - Banyuls (França), 2007)

Retrat d'estudi d'Antònia Adroher. (1928). [Fotografia]. Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions (CRDI). Ajuntament de Girona.

Dolors Piera Llobera

(Puigverd d'Agramunt, 1910 - Santiago de Xile, 2002)

Dolors Piera i Llobera neix a Puigverd d'Agramunt, l'Urgell

Estudia per mestra a l'Escola Normal de Lleida

Treballa de mestra interina a Barcelona

Treballa a Bell-lloc d'Urgell, el Segrià

Treballa a Balaguer, la Noguera

Pren possessió de la plaça de mestra a Vilafranca del Penedès

1910 1924 1928 1931 1932 1934 1935 1936-1939 1937 1939 1940 1977 2002

Militant de la FETE, n'ocupa la Secretaria General a Barcelona

Amb la guerra es trasllada a Barcelona per treballar activament en l'àmbit social d'atenció a la infància necessitada

Membre del PSUC, és nomenada la primera dona regidora de l'Ajuntament de Barcelona. Participa en l'organització a Barcelona del Congrés de la Dona

Marxa a l'exili. De Perpinyà va a Tolosa de Llenguadoc, on es dedica a l'atenció dels infants i les dones que eren als camps de refugiats. Detinguda a París, passa quatre mesos a la presó. Un cop alliberada, marxa amb el seu germà cap a Amèrica

Arriba a Xile, havent passat per la República Dominicana. A Xile exerceix mestra en diferents institucions i en diferents nivells

Fa una estada a Catalunya de quatre mesos

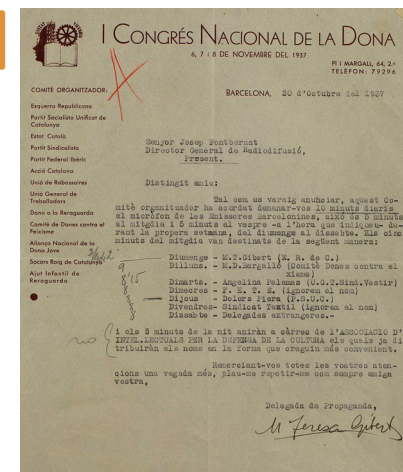
Mor a Xile

Consulta la seva biografia

Pérez de Rozas (família). (1938). *Mítging de la Unió de Dones de Catalunya al Gran Price*. [Fotografia]. Arxiu Fotogràfic de l'Ajuntament de Barcelona.

Radiodifusió. Correspondència de la Direcció General de Radiodifusió amb diferents organitzacions sobre l'emissió de publicitat del I Congrés Nacional de la Dona. (1937). Arxiu Nacional de Catalunya.

Elisa Úriz i Pi

(Tafalla, 1893 - Berlín (Alemanya), 1979)

Elisa Úriz i Pi neix a Tafalla

És nomenada per oposició professora de Música a l'Escola Normal de Mestres Femenina de Girona

És pensionada per la *Junta de Ampliación de Estudios* per fer un curs de Gimnàstica Rítmica a Ginebra amb el professor Jacques-Dalcroze

Professora de Música a Escola Normal Femenina de Tarragona

1893

1915

1922

1929

1936

1937

1939

1950

1952

1962

1979

Membre del PSUC, és nomenada Comissària delegada del PSUC a l'Escola Normal de Magisteri de Barcelona

És escollida Secretària administrativa de la UGT

Després de l'ocupació de Barcelona, inicia l'exili amb la seva germana Pepita a França i treballen activament per organitzar expedicions de refugiats cap a Amèrica Llatina. A França participen en la Resistència contra l'ocupació alemanya

En el marc de l'operació Bolero-Paprika organitzada pel govern francès per expulsar els comunistes, s'estableixen al Berlín Oriental

Participa activament en el Comitè patrocinador del Dia Internacional de la Infància. Més tard proposaren la creació del Dia Internacional de la Infància i de la Carta dels Drets de l'Infant davant la Conferència Internacional en Defensa de la Infància

Consulta la seva biografia

Elisa Úriz i Pi a París. (1939). Imatge extreta de: Martorell, Manuel. (2016). *Pepita i Elisa Úriz Pi: De Badostáin a Berlín Oriental: Història i compromís de les germanes Úriz*. Concejo de Badostáin

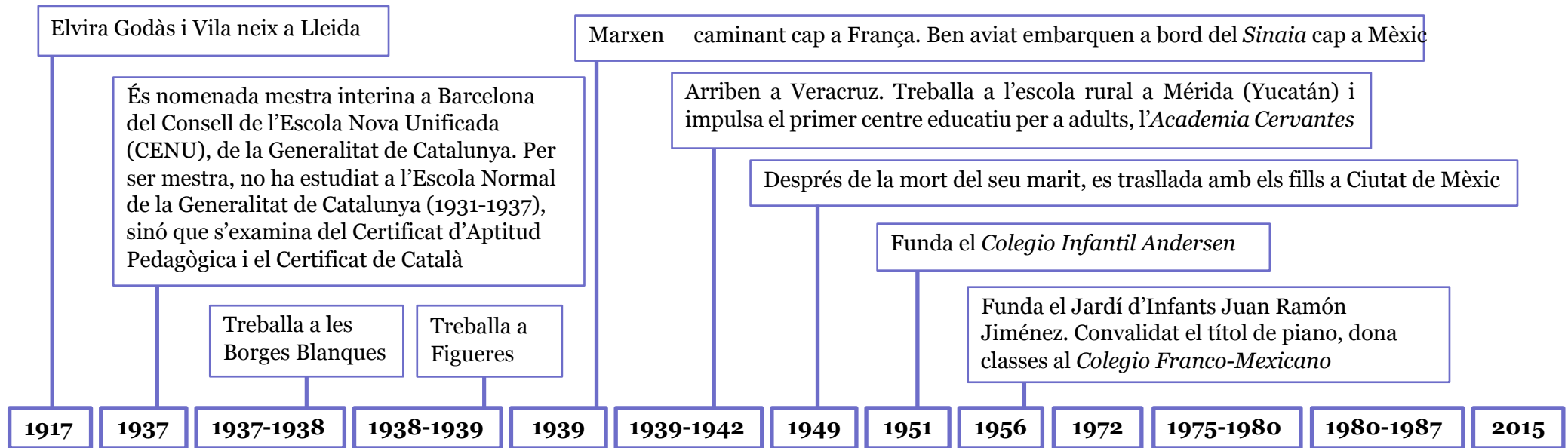
La República Democràtica Alemanya (RDA) li atorga la Medalla de la lluita contra el feixisme. Havent format part d'organismes internacionals, va ser premiada per institucions internacionals per la seva dedicació a defensar i promoure els drets dels infants

Autorització de lliure circulació i control d'armes (1936). Arxiu Nacional de Catalunya.

Elvira Godàs Vila

(Lleida, 1917 - Sant Adrià de Besòs, 2015)

Imatge d'Elvira Godàs extreta de: *Elvira Godàs i Vila: De mestra de la República a mestra al Besòs (Barcelona)*. (2016). Dones amb Iniciativa; Institut Català de les Dones.

Ficha personal de Elvira Codas [sic] Vila. (1939). Archivo General de la Nación de México.

Consulta la seva biografia

Estrella Cortichs Viñals

(Gironella, 1902 - Barcelona, 1985)

Estrella Cortichs Viñals neix a Gironella, el Berguedà

Obté plaça a l'escola Menéndez Pelayo, Madrid

Estudia a l'*Escuela Superior del Magisterio* de Madrid

Mestra a Sant Martí de Centelles

Estudia a l'Escola Normal de Barcelona

Consulta la seva biografia

Cortichs i Vinyals, Estrella. (1902-1985) .
Font: PARES. Portal de archivos españoles.

1902 1917 1925 1926-1928 1931 1936-1939 1939 1940 1962 1975 1985

Membre del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), durant la Guerra Civil organitza a Barcelona l'*Ajut Infantil de Rereguarda de la Generalitat*

Passa a França amb el comboi de l'Ajuda Suïssa acompanyant una colònia de nens refugiats, amb el seu marit, l'inspector d'ensenyament Ricardo Mora. Abans de marxar a Amèrica, afavoreixen la reagrupació de nens evacuats al *Château du Lac*, a Sigean

Embarca a Bordeus cap a la República Dominicana. Dona classes a Santo Domingo, en una escola que havien fundat un grup de refugiats, fins que marxa a Cuba

Arriba a Ciutat de Mèxic, on revalida el seu títol de mestra. Treballa en diferents centres escolars creats pel govern republicà a l'exili: el *Colegio Madrid*, el *Instituto Luis Vives*. Més tard va treballar a l'*Academia hispano-mexicana* i l'*Escuela Normal Superior*

Ve per primer cop a Catalunya

Retorna a Catalunya i s'estableix a Barcelona

Mor a Barcelona

Service Civil International. (1937). Ajuda suïssa als nens d'Espanya. [Fotografia]. Font: Wikimedia

Hilda Agostini Banús

(Tarragona, 1890 - París (França), 1976)

Consulta la seva biografia

Hilda Agostini. Fons: Teresa Agostini

Carnet d'identitat maçònica expedit a França. Imatge extreta de: Cañellas, C., i Toran, R. (2021). *Hilda Agostini: Les armes de la raó d'una mestra republicana, protestant i maçona* (Primera edició). Edicions 62

Hilda Agostini neix a Tarragona. Estudia a l'escola evangèlica de Reus i s'examina del batxillerat a l'institut de Tarragona

Comença a treballa a l'escola municipal *La Farigola* de Vallcarca. Abans havia treballat a les escoles del Districte VI, després d'estudiar a l'Escola Normal Superior de Barcelona. Protestant i maçona, els anys 20-30 participa en el moviment de les escoles renovadores i en l'associacionisme

Es matricula al curs de professors de català i al XVIII Curs Montessori

Canvia a l'escola Ignasi Iglesias, un centre a Sant Andreu del Palomar, tot mantenint la feina de professora als cursos preparatoris de l'Escola del Treball

1890

1922

1933

1934

1936

1937-1939

1939

1976

Abandona la militància al Partit Republicà Radical Socialista (PRRS) i s'incorpora al Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC). Els anys de guerra participa en molts mítings i conferències

Directora de l'escola municipal Montessori *La Casa dels Nens*

Mor a París

Marxen cap a l'exili amb el seu marit. Ell és internat al camp de Barcarès i ella aconsegueix arribar a Perpinyà, on rep ajuda de la comunitat protestant i dels quàquers. Amb l'ajuda de la comunitat evangèlica, el seu marit pot sortir del camp. I ella aconsegueix feina amb l'ajuda dels maçons. A França, reprèn l'activitat política, afiliant-se a Izquierda Republicana, i participa en diversos actes de caire polític i també en actes culturals

Joana Colom Llach

(Garrigàs, 1899 - Pau (França), 1997)

Joana Colom i Llach neix a Garrigàs, l'Alt Empordà

Estudia per mestra a l'Escola Superior Normal Femenina de Girona

Membre del PSUC, marxa a França i tot seguit a la URRS, on fa de mestra entre una comunitat de mestres i nens refugiats espanyols

Va a la Unió Soviètica, juntament amb Pepita Úriz, representant la Federació Espanyola de Treballadors de l'Ensenyament (FETE)

Viatja a París com a delegada del Socors Roig al Congrés Mundial de Dones

1899

1914

1924-1927

1927-1931

1931-1939

1934

1935

1939

1947

1949

1997

Exerceix a Maials, el Segrià

Treballa de mestra al Ràfol de Salem, València

Treballa a Barcelona, a les escoles del Patronat Escolar

Torna a França. Establerta a París, no troba feina de mestra i viu de netejar una escola. Políticament continua com a membre del partit comunista espanyol i francès

Aconsegueix feina a Pau, al Pirineus Atlàntics, de professora a una escola Normal ensenyant espanyol a futures mestres

Mor a Pau, Bearn

Consulta la seva biografia

Retrat de Joana Colom Llach amb les alumnes de l'escola de Maials. [1924-1927]. [Fotografia]. Imatge cedida per Carla Ferrerós Pagès, gener de 2023.

Retrat Joana Colom Llach. [Fotografia]. Imatge cedida per Carla Ferrerós Pagès, gener de 2023.

Josefa Úriz i Pi

(Badostain, 1883 - Berlín (Alemanya), 1958)

Pepita Úriz i Pi neix a Badostain

Estudia a l'Escuela Normal de Madrid

Acaba els estudis a l'Escuela Superior de Magisterio de Madrid

Ensenya a l'Escola Normal Femenina de Girona

S'incorpora a l'Escola Normal de Lleida

És nomenada membre del Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU) i comissària Delegada de l'Escola Normal de Magisteri de Lleida

1883

1904-1907

1913

1914-1921

1921

1936

1938

1939

1950

1958

Membre del PSUC, representa la FETE (Federació Espanyola de Treballadors de l'Ensenyament) en el CENU, i és escollida secretària general de la FETE-UGT

És nomenada presidenta de la FETE-UGT a Catalunya i més tard directora general d'Evacuació i Refugiats pel govern de la República

Després de l'ocupació de Barcelona, inicia l'exili amb la seva germana Elisa a França i treballen activament per organitzar expedicions de refugiats cap a Amèrica Llatina. A França participen en la Resistència contra l'ocupació alemanya

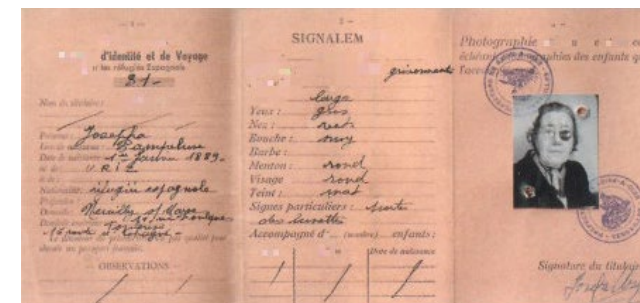
En el marc de l'operació Bolero-Paprika organitzada pel govern francès per expulsar els comunistes, s'estableixen al Berlín Oriental

Josefa i Elisa Úriz. Imatge extreta de: Martorell, Manuel. (2016). *Pepita i Elisa Úriz Pi: De Badostain a Berlín Oriental: Història i compromís de les germanes Úriz*. Concejo de Badostain

Consulta la seva biografia

Autorització de lliure circulació i control d'armes (1936). Arxiu Nacional de Catalunya.

Margalida Comas Camps

(Alaior, 1892 - Exeter (Anglaterra), 1972)

Margalida Comas Camps neix a Alaior, Menorca

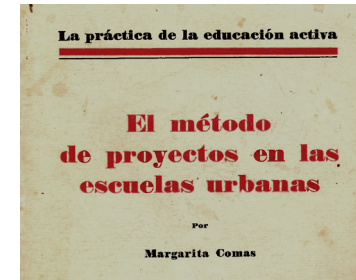
Obté el títol de Mestra Superior a l'Escola Normal de Mestres de Balears

Sots-directora de l'Escola Normal de la Generalitat. Membre del Seminari de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona

Accedeix a l'Escola Superior de Magisteri de Madrid, ingressant en la Secció de Ciències

Obté el títol de Mestra de Primera Ensenyança Normal i comença a treballar a l'Escola Normal de Santander

Professora de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Escola Normal de la Generalitat. Secretària del Consell Regional de Segona Ensenyança

Comas, M. (1931). *El Método de proyectos en las escuelas urbanas*. Publicaciones de la Revista de Pedagogía

Consulta la seva biografia

1892

1911

1912

1915

1922

1925

1928

1932

1933

1937-1939

1939

1942

1955

1959

1973

Margalida Comas Camps. Imatge extreta de: Delgado Martínez, M. Á. (Ed.). (2009). *Margalida Comas Camps (1892-1972), científica i pedagoga*.

Es trasllada a l'Escola Normal de Tarragona

Es llicencia en Ciències

Llegeix la tesi doctoral a la Universidad Central de Madrid, després de realitzar la investigació a la Sorbona de París

Entra en contacte amb els quàquers d'Anglaterra. Enviada a Anglaterra per la Universitat de Barcelona per fer propaganda antifeixista, entra en contacte amb els infants bascs refugiats, els quals assistirà primer en nom del Govern de la República i després com a col·laboradora del quàquers. Passa els anys de guerra entre Barcelona i Anglaterra

Acompanya a França els que marxaven cap a l'exili, i torna a Anglaterra

Aconsegueix feina de professora de ciències al col·legi Dartington Hall, a Totnes

Mor a Exeter, Anglaterra

Jubilada, reparteix el seu temps entre Mallorca i Anglaterra

Torna a Mallorca. Abans no tenia garanties de poder retornar a Anglaterra després

Natividad Yarza Planas

(Valladolid, 1872 - Tolosa(França), 1960)

L.G. de L. (3 març 1934). La primera alcaldessa de Catalunya. *Estampa. Revista gráfica*, 321, 36-37. Hemeroteca Digital de la BNE.

Consulta la seva biografia

Abandona el Partit Republicà Radical Socialista i s'afilia a Esquerra Republicana de Catalunya

S'afilia al Partit Republicà Radical Socialista. Participa en la fundació de de l'Associació Femenina Republicana

És escollida alcaldessa a Bellprat i es converteix en la primera dona alcaldessa elegida per sufragi popular a Catalunya i Espanya. Amb els fets d'octubre és cessada

Durant la guerra s'allista a la columna *Del Barrio* per anar al front a defensar la República. Aviat es veu obligada a tornar per atendre les escoles, i demana el trasllat de la Poble a Barcelona, on s'incorpora al Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU) i exerceix en una escola al carrer Balmes

1872

1905

1906

1930

1931

1933

1934

1936-1939

1939

1960

Fotografia de Natividad Yarza. (1936). [Fotografia]. Arxiu Comarcal de l'Anoia. Font: Diputació de Barcelona. Mapes de Patrimoni Cultural

Es trasllada a l'escola de la Poble de Claramunt, l'Anoia

Arriba a Bellprat, l'Anoia, com a mestra en propietat

Mestra a a Santa Margarida de Montbui, l'Anoia. A continuació exercirà a Pontós, l'Alt Empordà; Vilada, el Berguedà; Malla, Osona; Vilanova del Camí, l'Anoia; Igualada, l'Anoia; Gandesa, la Terra Alta; Cabrera de Mataró, el Maresme, i Candanos, Osca

Obté el títol de mestra a l'Escola Normal d'Osca

Natividad Yarza Planas neix a Valladolid

S'exilia a França. Demana acolliment a Mèxic però es queda a França perquè la petició no prospera. Sobreviu amb l'ajut de dues amigues i del *Comité Universitaire Toulousain d'Aide a l'Espagne Republicaine* i de l'*Spanish Refugee Aid, Inc. (SRA)*

Mor a Tolosa de Llenguadoc

Pepita Macau i Julià

(Palau-saverdera, 1914 - Barcelona, 2011)

Pepita Macau i Julià neix a Palau-saverdera, l'Alt Empordà

Estudia magisteri a l'Escola Normal Femenina de Girona

Nomenament per exercir a Palau-saverdera

Nomenament per l'escola del Parvulari del Parc de la Ciutadella de l'Ajuntament de Barcelona

Es treu les oposicions i la destinen a l'Escola Montessori del carrer Aribau de Barcelona

1914

1929

1933

1935

1937

1939

1948

1977-1980

2011

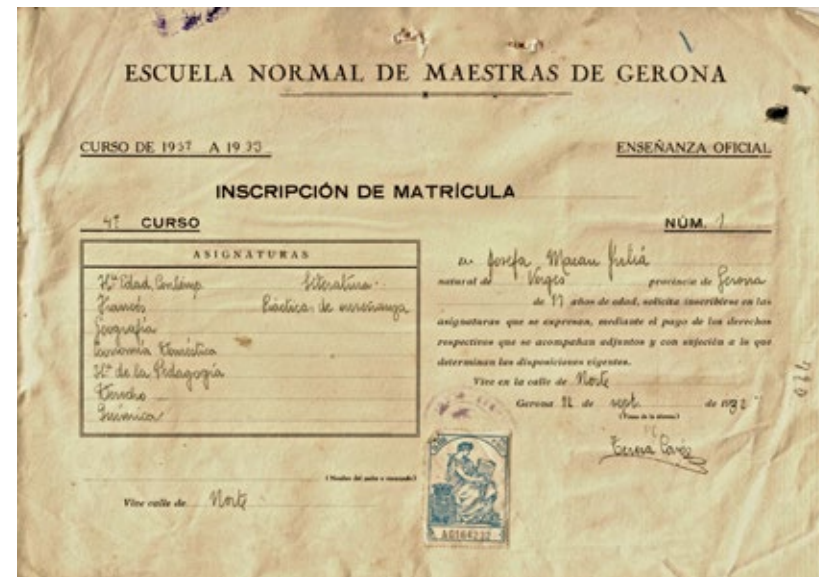
Marxa a l'exili. Primer s'estableixen a Tolosa de Llenguadoc, on la família hi tenia amics. Més tard es traslladen a París, d'on marxen cap a Londres i s'hi estableixen. A l'exili no es dedicà a l'ensenyament

Pepita i el seu marit tornen a Catalunya

Pot reingressar al magisteri i treballa a la mateixa Escola Montessori d'abans de l'exili. Durant la dictadura havia intentat reingressar al magisteri però havia fracassat

Consulta la seva biografia

1932-1933. Inscripció de matrícula de JOSEFA MACAU JULIÀ. UdG Arxiu. Fons Escola Norma de Mestres. CAT A UdG F1 Eo58/09

Pepita Macau i Julià a l'exili. [1939-1948]. [Fotografia] Fons: Família Macau